

Nr 173

Av herr Carlsson i Tibro m. fl., om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till humanitära m. fl. ändamål.

(Lika lydande med motion nr 144 i Första kammaren)

Allmännyttiga strävanden kan av statsmakterna stödjas på i princip två olika vägar. Den ena innebär att man genom direkta anslag över budgeten ger ifrågavarande ändamål ett ekonomiskt stöd. Den andra vägen är att genom skattelättnader på en indirekt väg ge de allmännyttiga ändamålen ett ekonomiskt stöd. Båda dessa vägar har kommit till användning i vårt land liksom i andra länder.

Erfarenheten har visat — inte minst under senare år — att statliga och kommunala åtgärder inte på något sätt räcker till för att möta alla de problem och behov som uppkommer i det moderna samhället, t. ex. i form av ungdomsbrottslighet, alkoholproblem och i fråga om olika insatser för att främja en sund utveckling och personlighetsdanning hos folket.

Detta har lett till en tydlig tendens att satsa mer på det frivilliga arbetet. Ett exempel härpå är de ökade anslag som i samband med motbokens avskaffande beviljades nykterhetsorganisationerna och andra sammanslutningar särskilt med avseende på stimulans åt deras ungdomsarbete.

Men detta räcker inte. Utan ett starkt uppbåd av frivilliga arbetskrafter och inte minst frivilligt ekonomiskt stöd skulle det inte vara möjligt att driva detta arbete i den omfattning som nu sker. Det i hög grad allmännyttiga arbete som bedrivs av de kristna samfundet, nykterhetsorganisationerna m. fl. skulle inte vara möjligt utan att bygga på de enskildas offervilja. Det är också uppenbarligen så att de ekonomiska insatserna spelar en roll för att stimulera det personliga engagemanget även från andra synpunkter. Från samhällets synpunkter är det givetvis en stor vinst med såväl detta personliga engagemang som med det ekonomiska stöd som hundratusentals människor i vårt land ger till allmännyttiga ändamål genom att avstå en del av inkomsten för syften som inte på något sätt ger dem själva några materiella förmåner.

Även om samhällets stöd för sådana allmännyttiga ändamål i och för sig skulle kunna ökas, är det enligt vår uppfattning ingalunda givet att ett statsbidragssystem principiellt sett skulle vara att föredra. I många fall är väl f. ö. denna väg knappast framkomlig redan av det skälet att åtskilliga allmännyttiga organisationer och sammanslutningar av principiella eller prak-

tiska skäl anser sig böra avvisa direkta statsbidrag. Hållningen kan bl. a. dikteras av oro för att man efter hand skall bli bunden av statliga villkor på ett sätt som kunde komma i strid med tillgodoseende av de egentliga arbetsuppgifterna. I andra fall sträcker sig verksamheten till punkter och områden som svårligen kan nås av en med nödvändighet schablonmässig statlig stödverksamhet. Vidare kan det vara fråga om snabbt uppkommande behov av allmännyttig verksamhet i olika former, vilka i praktiken icke kan tillgodoses på den långsamma väg den statliga finansförvaltningen kräver.

Stöd och stimulans för allmännyttiga ändamål genom skatteeftergift är sålunda ofta otvivelaktigt från många synpunkter en smidigare och bättre väg än direkta bidrag över budget. Man bör nämligen inte bortse från den risk för nivellering, för stöd endast åt det politiskt-majoritetsmässigt accepterade och väletablerade som ligger i metoden med allmänna bidrag. Det särpräglade och nya får sällan någon stimulans på den vägen. Det innebär över huvud taget enligt vår uppfattning en orimlig överskattning av den offentliga bidragspolitikens möjligheter om man tror att behovet av allmännyttig verksamhet skulle kunna tillgodoses enbart genom allmänna bidrag. Detta varken kan eller bör ske.

Det är emellertid uppenbart att de medel som enskilda medborgare med stor regelbundenhet ställer till förfogande för de frivilliga samhällsgagnande ändamålen icke har någon skattekraft i den meningen att de står till förfogande som inkomst för vederbörandes egen räkning. Att den enskilde icke kan undandra sig dem utan allvarliga återverkningar från samhällets synpunkter är helt klart.

Bevillningsutskottet har tidigare ansett sig böra avvisa förslag om en vidgad avdragsrätt för allmännyttiga ändamål. Dess centrala argument har varit dels att samhällets stöd åt allmännyttiga ändamål borde ske genom direkta statsanslag och inte genom eftergivande av skatt, dels att införande av avdragsrätt för vissa allmännyttiga ändamål skulle innebära ett avsteg från de principer som ligger till grund för vår skattelagstiftning. Härvid har utskottet sökt stöd i vissa uttalanden från 1950 års skattelagssakkunniga.

Även om man skulle använda den utgångspunkt för bedömningen av frågan som bevillningsutskottets majoritet gjort till sin kommer man till resultatet att en avdragsrätt inte står i strid med de principer som tillämpas. Det är tvivelaktigt om de av de skattelagssakkunniga och därefter av bevillningsutskottet åberopade principerna har den innebörd och räckvidd man velat tillerkänna dem.

Vad som kan sägas mera allmängiltigt är att vårt lands skatterätt utgår ifrån att all inkomst i princip skall upptagas till beskattning och att samma skatterätt samtidigt knäsat rätt till vissa allmänna eller specifika avdrag vars motivering grundas på sociala eller eljest allmännyttiga ändamålshänsyn. Även inkomst- och förmögenhetsbeskattningen liksom arvs- och gåvobeskattningen har utformats med tanke på önskvärldheten av att bereda

rum för olika former av skatteeftergift i fråga om ändamål som bedöms som allmännyttiga.

Det är sålunda missvisande att göra gällande att hänsyn endast tas till utgifter för inkomsternas förvärvande samt till de nödvändigaste kostnaderna för livsuppehållet vid bestämmande av de skattskyldigas beskattningsbara inkomster. Hänsyn tas sålunda därutöver regelbundet till vissa försäkringspremier, uppenbarligen därför att det ansetts vara även ett allmänt intresse att den enskilde medborgaren genom trygghetsskapande åtgärder drar försorg om sig och sin familj. Det extra avdrag som numera får göras i fråga om inkomst av kapital innebär likaledes en skattelindring avdragsvägen vars motivering är grundad på bl. a. det allmänna intresset av att medborgarna sparar. Vidare kan erinras om att den för kulturändamål avsedda delen av kyrkoskatten numera icke är obligatorisk, eftersom det är varje svensk medborgare obetaget att lämna svenska kyrkan och därmed befria sig från 40 procent av kyrkoskatten. Väljer han däremot att stå kvar i svenska kyrkan tillerkännes han avdragsrätt vid statsbeskattningen även för den sålunda frivilligt åtagna delen av kyrkoskatten. Denna avdragsrätt för ett frivilligt åtaget bidrag i form av kyrkoskatt gäller dock endast såvitt bidraget avser svenska kyrkan. Avser det annat kyrko- eller trossamfund t. ex. ett frikyrkosamfund eller en mosaisk församling förefinnes med nuvarande regler sålunda ingen avdragsrätt.

Det torde vara överflödigt att beträffande arvs- och gåvoskatteförfattningarna liksom förmögenhetsbeskattningen här närmare ingå på de inslag av skattelindring för allmännyttigt ändamål som därinom återfinnes.

Det bör emellertid dessutom i sammanhanget erinras om att under åren före och efter det andra världskriget medgavs rätt till avdrag vid beskattningen för vissa gåvor, nämligen till luftvärnet och sjövärnskåren och till internationellt hjälparbete för lindrande av nöd bland civilbefolkningen i krigshärjade länder.

Klart är under alla omständigheter att skattelättnaden i olika former och för skiftande men i princip sett allmännyttiga ändamål förekommer sedan gammalt i svensk beskattningsrätt och att det knappast går att göra gällande att en vidgning av avdragsrätten på sätt som tidigare motionsvägen föreslagits och här ånyo skall upprepas skulle införa någon motsättning av principiell innebörd i skattelagarna som icke funnits förut. Skulle man verkligen på allvar vilja hävda att vår skattelagstiftning uppbäres av en princip av den innebörd som skattelagssakkunniga velat hävda, nödgas man i varje fall medge det berättigade uti att principen sedan länge i betydande omfattning fått vika till förmån för hänsyn av mera allmän karaktär. En motsatt uppfattning, av innebörd att skattelindring grundad på allmännyttiga motiv skulle på ett icke godtagbart sätt strida mot svenska skatteprinciper, måste logiskt leda till krav på att dessa bestående skattelättnader borde avskaffas.

Med det anförda torde även vara klargjort att det icke kan anses vare sig i princip eller praxis föreligga någon godtagen regel att samhällets stöd åt allmännyttiga ändamål endast skall lämnas genom direkta statsanslag över budgeten. Tvärtom har sedan länge det indirekta stöd som en skatteleindring innebär spelat en icke ringa roll.

Det bör betonas att vårt förslag till avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål icke är avsett att få till resultat en lindring i beskattningen av den innebörden att den enskildes disponibla inkomst ökas i jämförelse med vad som skulle vara fallet utan sådan avdragsrätt. Skatteleindringen avser det allmännyttiga ändamålets främjande. Däremot är vi övertygade om att avdragsrätten skulle få en icke oväsentlig stimulerande effekt på det frivilliga givandet till allmännyttiga ändamål, vilket otvivelaktigt skulle innebära att vad som tillfaller de allmännyttiga ändamål beträffande vilka avdragsrätt skulle införas vore inte endast mer pengar av dem som nu går till skatt utan också mer av de enskildas medel. Avdragsrätten skulle med andra ord utgöra en betydelsefull stimulans för gåvor till allmännyttiga ändamål. Härtill kommer att vidgade möjligheter att stödja ekonomiskt utan tvivel skulle draga med sig ett fördjupat personligt engagemang från givarnas sida, vilket från alla synpunkter borde hälsas med tillfredsställelse.

I tidigare väckta motioner i denna fråga har framhållits att man i åtskilliga andra länder infört avdragsrätt för bidrag till sådana ändamål om vilka här är fråga. Här må ånyo erinras om den lagstiftning som råder i detta sammanhang i USA, vars generositet i skattehänseende vad gäller gåvor till allmännyttiga ändamål är mycket långtgående. Vi har vidare nämnt Kanadas, Storbritanniens och Västtysklands bestämmelser, vilka samtliga är uttryck för en klar insikt om behovet av det indirekta stöd och den stimulans som en skatteeftergift innebär.

I Danmark är nu en nyligen stiftad lag i enahanda syfte i kraft sedan en tid tillbaka. Eftersom Danmarks exempel torde vara av ett speciellt intresse för vårt land är det motiverat att något mera utförligt uppehålla sig vid detta. Enligt den danska lagen utgör maximigränsen för godkänt avdrag 1 000 kronor, men eftersom avdrag icke medges för de första 100 kronorna uppnås maximalt avdrag vid 1 100 kronor. Ett villkor för avdragsrätt är att varje särskild gåva uppgår till minst 50 kronor. Det tillkommer det danska skattedepartementet att avgöra vilka ändamål och sammanslutningar som skall komma i åtnjutande av sådan avdragsrätt. Veterligen har hittills 39 föreningar och stiftelser medgivits rätt mottaga gåvor som blir avdragsberättigade enligt antydda regler. Flertalet är angivna i en notis i Nordisk Kontakt nr 8/1960, vilket ger en uppfattning av karaktären av de ändamål som gynnas av en avdragsrätt. Den i Nordisk Kontakt redovisade förteckningen är följande:

Landsforeningerne af tuberkuloseramte, for kræftens bekæmpelse, mod børnelammelse, til bekæmpelse af dissemineret sclerose, til tuberkulosens

bekämpelse, til gigtens bekämpelse og for sukkersyge. Desuden Civilforsvars-Forbundet, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Blindesamfund, Dansk Flygtningehjælp, Dansk Røde Kors, Dansk Sømandskirke i fremmede Havne, Dansk Tunghøreforening, Dansk Ungdoms Fællesråd, Den danske Israelsmission, De samvirkende Menighedsplejer, Det danske Missionselskab, Det Grundtvigske Soldaterarbejde, De Unge Hjemms Bevægelse i Danmark, Diakonhøjskolen i Århus, Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen, Grænseforeningen, Julemærkekomitéen, Komitéen for opførelse af en ny kirke i Århus, Kristeligt Arbejde blandt Blinde, Københavns Universitet, Landsforeningen Dansk Arbejde, Landsorganisationen Red Barnet, Nationalmuseet, Norsk Understøttelsesforening i København, Provinsbørns Ferieophold i København, Svagføres Skolforening, Vanførefonden.

Den höga uppskattning av det arbete som utföres av de många frivilliga organisationerna av humanitärt, kulturellt, religiöst, vetenskapligt eller eljest allmännyttigt slag som tagit sig uttryck i lagstiftningen inom nämnda länder i syfte att genom skatteeftergift underlätta och stimulera deras arbete förefinnes även i vårt land. Av olika skäl har denna uppskattning ännu icke tagit sig uttryck i tillnärmelsevis sådant stöd som med hänsyn till allmännyttan vore motiverat.

Mot bakgrund härav vill vi ånyo framföra vårt krav på avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål enligt i huvudsak följande riktlinjer.

Avdragsrätten bör maximeras till viss del av den sammanräknade nettoinkomsten, förslagsvis 10 procent. I avvaktan på erfarenhet av reformens verkningar föreslår vi — liksom i tidigare motioner — att ett högsta avdragsgillt belopp på 1 000 kronor per år stadgas. För undvikande av att avdragsrätten tas i anspråk för mycket små belopp föreslår vi att endast belopp över 50 kronor får komma i fråga liksom att den undre gränsen för avdragsrätten för de sammanlagda gåvorna under ett år sättes till 100 kronor. Endast kontanta gåvor medges avdragsrätt. Avdragsrätten skall vidare endast gälla gåva som lämnas av fysisk person.

I fråga om kontrollen synes efter västtyskt mönster kunna stadgas, som villkor för avdragsrätten, att den skattskyldige med särskilt kvitto från mottagaren styrker sin rätt till avdrag. Genom att en sådan kvittens, som bör upptaga såväl bidragsgivarens som den mottagande organisationens namn och adress, bifogas självdeklarationen skapas en förhållandevis enkel möjlighet för taxeringsnämnden att kontrollera uppgifternas riktighet. För underlättande av kontrollen kan det vara skäligt att de organisationer som mottar bidrag av detta slag åläggs att för egen räkning behålla kopior av utgivna kvittenser. Det torde få ankomma på riksskattenämnden att efter av riksdagen angivna riktlinjer fastställda vilka organisationer och dylika som skall kunna komma i åtnjutande av avdragsberättigade gåvor.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till höstriksdagen rörande rätt till avdrag vid

taxering till statlig inkomstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 procent av den sammanräknade nettoinkomsten, med ett högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål.

Stockholm den 24 januari 1961

Harry Carlsson

Eric Nelander

James I. A. Dickson

Henning Carlsson

Olof Hammar

Axel Gustafsson

Yngve Hamrin

Einar Rimmerfors

Daniel Wiklund
i Stockholm

Hans Wachtmeister

Gustav Boija

N. Stenberg

Thorvald Källstad